

Oponentský posudek bakalářské práce Jany Šafaříkové: „*Nativní kultura Austrálie*“. Praha, Fakulta humanitních studií UK 2009, 52 s., 15 s. příloh

Bakalářská práce Jany Šafaříkové nazvaná „Nativní kultura Austrálie“ si klade velmi ambiciózní cíl „přiblížit dějiny a kulturu původních obyvatel Austrálie a ukázat, jak domorodá kultura (...) vypadá dnes“ (s. 5) či jinými slovy „popsat mizící kulturu Austrálie a ukázat, jakým problémům v současnosti čelí“ (s. 45).

Práce je členěna do 3 částí. První část (Dějiny domorodé Austrálie před příchodem Evropanů, s. 6-13) se zabývá prehistorií australského kontinentu a zejména jeho osídlením. Druhá část (Duchovní rozměr domorodé kultury, s. 14-29) se věnuje „duchovní strán[ce] domorodé kultury“ (s. 5), zejména mytologii, náboženství a jejich propojení s uměleckými projevy (malbou, tancem a hudbou). Třetí část (Současný stav domorodé kultury: Austrálie po britské kolonizaci, s. 30-44) se snaží popsat vzájemný vztah Austrálců a Australanů z historické perspektivy a upozornit na některé problémy, s nimiž se Austrálci v současné době potýkají.

Právě ambiciózní cíl je prvním problémem předkládané práce. Autorka zvolila téma v podstatě encyklopedické, které může stěží obsáhnout. Cíl práce je zvolený velmi široce, přičemž postrádá jasně vytyčený výzkumný problém, který by práce měla řešit. To autorce jednak znemožňuje držet se jasně vytyčené linie, která by výklad směřovala určitým směrem, a zároveň jít do dostatečné hloubky. To je zřetelné např. v podkapitole *Víra, magie a rituály* (s. 26-30), kde se např. popis iniciačních rituálů omezuje pouze na informace obecného charakteru postrádající jakékoliv detaily.

Přitom každé z jednotlivých témat, kterých se práce pouze dotýká, by bylo možné zpracovat jako výzkumný problém kvalitní bakalářské práce. Mohlo se jednat např. o zmapování proměn teorií osídlení Austrálie ve vědeckém diskursu s důrazem na to, které jejich aspekty představovaly hlavní sporné body. Nebo se autorka mohla zaměřit na songlines, případně jiné písně a pokusit se o jejich komparaci mezi dvěma konkrétními australskými etniky. Pokud by se chtěla zabývat současností, mohla se věnovat např. sledování toho, jakým způsobem reagovala australská média na omluvu australského premiéra, popsat současné strategie, kterými se Austrálci snaží vyvíjet tlak na australskou vládu a upozorňovat na své problémy nebo zdokumentovat proces Mabo a ukázat, jak přispěl či nepřispěl ke zlepšení postavení nativních etnik.

V důsledku takto široce vymezeného tématu, které není možné v rámci bakalářské práce postihnout do dostatečné hloubky, má práce spíše populárně naučný nežli vědecký charakter. To je patrně také důsledkem toho, že podstatná část práce je mírně přepracovanou verzí série autorčiných populárně vědeckých článků publikovaných v červnu a červenci 2008 na internetovém serveru Českého rozhlasu Leonardo. To se týká kapitol *Snění: Mytologický obraz světa australských domorodců*¹ (s. 14-15), *Jeskynní malby*² (s. 17-19) nebo *Songlines: Písně jako nástroj orientace v krajině*³ (s. 24-25). Nejmarkantněji je to zřetelné na podkapitole *Didgeridoo: Novodobý symbol australských domorodých kultur* (s. 25-26), která je obsahově zcela totožná s článkem *Austrálie a didgeridoo*⁴ a liší se pouze jiným uspořádáním odstavců. Práce je v tomto

¹ http://www.rozhlas.cz/leonardo/svet/_zprava/460009

² http://www.rozhlas.cz/leonardo/svet/_zprava/473781

³ http://www.rozhlas.cz/leonardo/svet/_zprava/462635

⁴ http://www.rozhlas.cz/leonardo/svet/_zprava/471543

duchu koncipována tak, aby čtenáři zcela neznalému problematiku představila vybrané aspekty kultury nativních australských etnik, aniž by přitom řešila konkrétní výzkumný problém.

S souvislostí s tím se objevuje další problém a to ten, že se autorka snaží představit nativní kulturu Austrálie, nikoliv kultury. Ačkoliv si explicitně uvědomuje, že australský kontinent obývalo velké množství rozmanitých kultur (s. 8), prezentuje jakousi generalizovanou kulturu celé Austrálie. Navíc k tomu volí pouze vybrané aspekty, aniž by bylo zřejmé, proč volí právě tyto a ne jiné. Proč právě mytologie, náboženství a umění a ne systém příbuzenství, sociální struktura a politická organizace? Nebo proč ne adaptační subsistenční strategie a migrační cykly?

S tímto problémem souvisí i jistá arbitrárnost použitých příkladů, zejména archeologických nalezišť (*Mungo* a *Jinmium*, s. 9-10, 11-12) a popisovaných druhů písni (s. 22-24). Proč autorka volí právě tato naleziště, resp. písně jazyka *dyirbal*? Proč jsou pro její práci důležitá?

Problematická je také v některých případech užívaná terminologie.

Autorka pro původní obyvatelstvo Austrálie používá termín domorodí lidé, což evokuje doslovný překlad anglického termínu *indigenous people*. Proč volí tento v podstatě anglicismus, namísto v českém akademickém prostředí zavedeného termínu Australci?

Jako problematickou vidím též formulaci „kočovní lovci a sběrači na úrovni mladší doby kamenné“ (s. 13), kterou autorka označuje stav nativních kultur v době setkání s evropskými kolonizátory. Toto spojení za prvé odráží dávno překonanou evolucionistickou perspektivu, což by autorka měla reflektovat, a za druhé opět ukazuje na spíše populárně naučný než vědecký diskurz předkládané práce.

Má poslední terminologická připomínka se týká formulace „Na mnoha místech (...) byly (...) vztyčovány totemy, zobrazující mužské a ženské symboly“ (s. 28). Zde se nabízí otázka, co autorka chápe pod pojmem totem, že je možné to vztyčovat? A dále jak tyto totémy zobrazují ženské a mužské symboly?

Abych však nebyl pouze kritický, za nejzdařilejší považuji třetí část práce věnující se současné socioekonomické, demografické a kulturní situaci Australců. Ačkoliv ani zde by neuškodilo, kdyby se autorka do některého tématu ponořila hlouběji, je tato část relativně ucelená a přehledná. Přispívá k tomu nepochybně i fakt, že je tato část z velké části založená na zpracování primárních dat, nejen sekundární literatury.

Také je nutné ocenit, že autorka vycházela téměř výhradně z cizojazyčné (anglické) literatury, což na ni kladlo nemalé nároky. V celé práci také spolehlivě odkazuje na použitou literaturu, včetně internetových odkazů. Práce je psaná kultivovaným, i když, jak už bylo řečeno, spíše populárně naučným jazykem, a text není poznamenán překlepy ani gramatickými chybami, což svědčí o tom, že autorka věnovala dostatečnou pozornost závěrečné editaci. Ocenit je třeba také přílohu, kterou autorka pomocí poznámkového aparátu propojuje s textem, a tím výklad vhodně dokresluje.

I přes výše zmíněné připomínky se domnívám, že práce ve své podstatě splňuje nároky kladené na závěrečnou bakalářskou práci, proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **dobře**.

V Praze 12.3.2009

Mgr. Martin Heřmanský